

Цетиње, 24. октобра

Важна вијест долетјела нам је из Берлина. Јавља се на свеуслишање да је руски министар унутрашњих послова саопштио свима уредништвима петроградских листова своје височајше наређење, да од дана саопштења те наредбе па за шест мјесеца не обзнањују ништа о кретању војске.

Послије састанка владара у Раконицију ово је најважније. Ово као да личи на неку врсту тајне мобилизације и спреме за рат. Јер нашто тајанствености ако се не мисли ништа, што ће узнемирити свијет? Зашто крити оно што је управљено, рецимо, једино на одржање нормалних односа и мира?

Прије четрнаест до петнаест година свијет је био изненађен појавом огромних маса руске војске на западној граници Русије, према Њемачкој и Аустро-Угарској. Показало се да Русија умије кад хоће, да, сакривено од очију профанага свијета, маскира не само своје намјере, него и кретања своје војске и да у великим масама искрсне гдје хоће. Да ли ће то и сад да се збуде? И питање је — гдје? Да ли опет на границама Њемачке и Аустро-Угарске, или тамо негдје на далеком истоку?

Ако би било овамо, у Европи, извјесно неће бити за то, што Русија смјера какву акцију. Не. Она је мирољубива и не мијеша се ни у чија питања. Али Русија мора зорно да мотри на расположење својих сусједа и мора бити свагда готова да се од њихових злих умишљаја брани, и онда никакво чудо неће бити, ако један дан своје војске концентрише тамо, одакле мисли да може бити угрожена.

Послије Ракониција и постигнутога тамо споразума између Италије и Русије опасност за мир у Европи увећана је. Не зато што би је увећале споразумне силе, него Њемачка и Аустро-Угарска, којима се ово повијање италијанске спољне политике у корист јачања двојнога споразума између Русије и Енглеске, а у савезу Русије и Француске, не допада. Видјели смо јасно што се спрема могу закључити — а има знакова по којима се то може с много вјероватноће претпоставити — да је боље сад расправити нерјешена европска питања, но послје три године кад истекне рок тројноме савезу и кад Италија из њега коначно иступи и пријеђе на страну противне групе сила. Аустро-Угарска би нарочито сад радије рашчистила рачуне с Италијом но послје, кад ова коначно буде члан једне четворне европске коалиције. Ово сад што је личи на дипломатску полигамију. Овамо је у савезу с Њемачком и Аустро-Угарском, онамо у споразуму са Русијом, Француском и Енглеском. Ра-

чунати се може да, док се с тим унакрсним обавезама не рашчисти, Италија не може уживати пуну помоћ споразумних сила и да би сад најбоље било напасти је. С друге стране могла би и Њемачка наћи рачуна да расправи са Енглеском, Русијом и Француском боље сад но послје, кад Русија буде своју војну снагу комплетиовала и подигла на жељну висину, и кад Енглеска буде створила пројектовану сувоземну војску.

Под тим претпоставкама шта је природније него да Русија не чека да буде изненађена, а неће допустити, ако своје војне силе благовремено концентрише тамо гдје треба, или бар близу томе мјесту. Она, као што веле, није држава, него читав један свијет, зато је њена мобилизација и концентрација спорија него код њених противника. Она мора зато концентрацију војске, потребне на извјесним мјестима, извести раније и тиме донекле изравнати се са евентуалним својим противницима.

Ако би се обистинила берлинска вијест, онда је само ово смисао те руске мјере.

Али ако се обистини! То је оно најважније али. Има извјесних знакова по којима се може судити, да је речена вијест тенденциозно пуштена у свијет. Ми ћемо те знаке изнијети. Први је тај, што су ту вијест прво донијеле „Фосове Новине“, а за њих се зна да стоје вазда на услузи бечкоме спољњем звању. Беч пак има пуно узрока да буде постигнутим споразумом у Раконицију узнемирен. Аустро-угарски листови у осталоме то и не крију. Већ само то много значи што је руски цар демонстративно избјегао да, путујући за Италију, пријеђе макар и преко једнога крајичка Аустро-Угарске територије. Из Ливадије је путовао у далеком кругу око Аустро-Угарске, а преко Њемачке, Француске и Швајцарске. Па онда постигнут споразум — таман доста да се у Бечу запресте и да ударе у старе своје фанфаре, протурјући по свијету узбуљиве вијести.

Други моменат, по коме би се могло судити да је вијест тенденциозна, то је, што се вели, да је министарство унутрашњих послова издало наредбу само уредништвима петроградских листова. То би онда значило, да је само њима забрањено да саопштавају о кретању трупа, осталима пак листовима по пространој Русији да није. Шта би с тим било постигнуто? Ништа. Што не би могли донијети петроградски листови, донијели би листови из унутрашњости, и на тај начин тајна би била откривена. Вијест према томе, ако је тенденциозна, сакато је пуштена у свијет; ако ли је истинита, и грешно је јављено,

да је наредба саопштена само петроградским листовима. Вријеме ће показати у чему је ствар, а за сада да се задовољимо с оним што је позитивно и што смо ми у нашем листу предвидјели још љетос: Заокружавање Њемачке, које је хтјела да изведе Енглеска, претворило се у заокружавање Аустро-Угарске. То је плод анексије Босне и Херцеговине.

Сад тек настаје оно главно.

Криза у Угарској и Аустрији

Криза у Угарској је недогледна. Што год дуже траје, све се више заплиће. Посредује и краљ, посредује и његов повјереник, али безуспјешно. Што Беч тражи, то Пешта не прихваћа, а што Пешта хоће, то Беч не да. Па ни међу самим представницима угарских странака не може да дође до споразума. Несугласице су избиле чак и међу једномишљеницима. Сад се стало на томе, да се прекупе бар они који стоје противу независне странке. Надају се, да ће тиме моћи успјети да се независна странка сломије и да се изведе бар изборна реформа. Послије тога рачунају да ће ићи лакше.

Криза у Угарској не потиче од јуче. Одавна она датира. За све то вријеме успјело је Бечу само толико, да посије што већи раздор међу угарским политичарима и да у сами независну странку, која је највише давала отпора Бечу. Шта ће из свега тога изаћи, унапријед је тешко рећи, али је извјесно то, да ће из ове борбе Беч и опет изаћи као побједилац. Томе имају да захвале угарским политичарима, који су у својим односима према другим народностима толико далеко ишли, да су противу себе изазвали све народности.

Кризну у Аустрији изазвали су Нијемци својим претјераним захтјевима и тежњом за понијемчаванје народности. Њемачке странке хоће пошто пото да се пред парламенат изнесе закон о заштити њемачког језика у школама, те пријети озбиљна опасност, да се онемогући рад парламента. Опструкција је на прагу.

Као и раније и сада се покушава, да се дође до споразума, али од тога неће бити ништа.

Чеси нијесу противу споразума, али стављају услове. Траже, да се тај закон, што је управљен противу народности, скине се дневног реда и да се омогући рад чешког сабора. Без тога неће ни да чују за споразум.

Нијемцима ти захтјеви тешко падају; нарочито не могу да поднесу да се закон о заштити њемачког језика у школама одложи.

Уз то Чеси траже од својих министара да одступе како би олакшали опструкцији. А Словенска Унија тражила је и од предсједника кабинета, барона Бинерта, да и он одступи како би олакшао ситуацију.

И онако исто као што нема никаквог изгледа на повољно ријешење кризе у Угарској, исто тако нема ни изгледа на мирно ријешење кризе у Аустрији. Бинерту се не одступа, Словенима није до по-

пуштања, те ће се сједнице парламента поново одложити.

А послје?

Настаће стара пјесма! Опет споразуми, преговори, договори, несугласице, трвење и одуговлачење кризе.

И свему томе никад краја!

А све то најбоље показује да се ни Аустрија ни Угарска не налазе ни у мало заводном положају.

Устав за Босну

Знате ли за причу о шареном врапцу? Њоме се заваривају дјеча, да би се успавала и да би била мирна и привидно задовољна.

Па њу нас подсећа и устав за Босну. То је дугачка прича, али без свршетка. Њој је тешко догледати краја.

Када је извршена анексија Босне и Херцеговине из Беча су благонаклоно довикнули својим новим припадницима, да ће их усрећити уставом.

У Босни и Херцеговини нијесу могли очекивати велике благодати од оних са Бал Плаца, али су ипак рачунали, да ће им боље бити и са уставом, него без њега.

И чекали, али недочекали.

Али у Бечу са обећањима нијесу малаксали. Једнако им довикивали: сад ће устав бити прокламован, сад ће — али од њега ни трага ни гласа.

Увијек се нашао добар изговор. Једном због спора између угарске и аустријске владе, други пут због непредвиђених запријека, трећи пут због овог, четврти пут због оног и — тако редом. Пошљедње је обећање пало — а било је по реду ваљада педесето — да ће се устав прокламовати у октобру.

Али ево октобар дође, па, по повом календару, и прође, а од обећања не би, као до сада, ништа. Па и то ништа не збуни оне у Бечу. Објавише и опет да ће прокламовање бити у новембру, али овога пута, опет на њихову часту ријеч, запечатише, да ће то бити сигурно.

Рекли смо и понављамо, да народ у Босни и Херцеговини нема баш много чему да се пата од многообећаваног устава, све докле год те српске земље не добију своју аутономију, па ма и под хабсбуршком династијом. Али и ова недогледна обећавања превршила су сваку мјеру. Треба посвирати и за појас задјелути. Ако је и од Беча, много је.

И новембар ће и доћи и проћи. Проћи ће онако исто као што је прошао и прошле године, у коме се исто тако требао прокламовати устав, као што се и сада обрнеће. Обећање је остало празно обећање, само је сад патанье: па докле тако?

Знају ли у Бечу да ће се и њихови изговори исцрпити и — онда?

Крај трајнога савеза

Састанак великог руског императора са италијанским краљем у Раконицију забавља сву свијетску штампу, јер у њему гледају велики политички догађај. Да ће тај састанак имати великог утицаја на развиће догађаја, то је сасвим позитивно, а нарочито се сматра, да ће он бити од пресудног утицаја на тројни споразум.

Инспектори у Маџедонији. Порга је риженила да установи три судска инспектора да маџедонске вилаете.

Стогодишница Гледстонова. Ове године 3. декембра напуниће се пуних сто година од како се родио велики енглески словенофил Гледстон. У Бугарској све општине скупуљају прилоге како би купили вијенац да положе на гроб овога великог пријатеља Словена.

Англо — бугарска банка. Као што доноси „Тјмс“, ради се на томе да се у Солуну оснује англо — бугарска банка са капиталом од 200.000 фунта стерлинга. Ова би банка имала у цијелој Маџедонији своје филијале.

Балкански савез. Поводом састанка бугарског краља и престолонаследника Александра, као и састанка руског цара са талијанским краљем у странијим штампаријама покренуто је питање о балканском савезу. О томе римски лист „Раџионе“ доноси нарочити извјештај и тврди, да је постигнут споразум већ између Србије, Бугарске и Црне Горе за склапање савеза. Париски „Тан“ доноси чланак о зближењу балканских Словена и истиче, како је у аустријским листовима избила зебња због пута краља Фердинанда, а та зебња Аустрије ће баш да користи зближењу балканских Словена. „Тан“ тврди, да све више јача у пошљедње вријеме пријатељство између Беча и Цариграда, те каже, онда је сасвим природно, да Србија, Бугарска и Црна Гора почињу да мисле о савезу. И онда наставља: Ако руски министар спољних послова извољски потпомаже тај план, онда је то и његово право и његова дужност. Русија, као морални заштитник балканских Словена, не може дојавије испунити своју дужност, него на тај начин, што ће појачати њихову опшорну снагу. Француска, за коју се не може рећи, да је нерасположена према Аустрији, истог је мишљења као и Русија. Ако је пут краља Фердинанда у Србију имао политичких смјерова, онда се то мора похвалити. За европски мир врло је потребно, да се садањи положај не мијења. Чврст и искрен савез између Србије, Бугарске и Црне Горе представљаће једну јамчевину више за садањи положај.

Домаћи послови

Пјевачко друштво „Његош“. Прошле суботе пјевачко друштво „Његош“ приредило је забаву са игранком, о чему примамо овај извјештај: Све тачке програма на овој забави изведене су на опште задовољство и допадане код присутне публике, која није у великом броју посјетила ту забаву, ма да је у разноличност самог програма морала к себи привући. Мушким и мјесовитим зборовима управљао је г. капелник Ф. Вимер, који су извршили како се може пожелити, нарочито је изазвао буран аплауз мјесовити збор „Са сјевера вјетар душе“ од Лиховецког, у коме су учествовале чланице позорног друштва П. В. Тирића. Ова тачка заслужила је велику похвалу са сваке стране, те се због бурног и дуготрајног аплауза морала поново исцјевати. Такође је бурнијем аплаузом испраћен г. Урош Јуришић, наставник богословско-учитељске школе на Цетињу, када је довршио соло пјесму „Јеврејка“, која је онако лијепо пратио уз гласовир г. Алекса Ивановић, те нам тимем заиста показао на гласовиру праву своју вјештину. И дует и кварт, у којима је судјеловао г. Јуришић испјевани су на опште задовољство. Њих је пратио уз гласовир г. кап. Вимер.

Послије свијех тачака првог дијела пруджно се други дио — игранка, у којој је благоволоо узети учешћа Њег. Вис. Књаз Петар, друштвени покровитељ. Игранка је трајала до касно доба, када се и публика разишла у најбољем расположењу.

Сутрадан, одмах послје богослужења у мач. цркви, на коме је пјевањем судјеловало друштво, примало је друштво честитање за крсно име у орд. мушкој осм. школи, где је била приређена богата трпеза друштвеним члановима и званицама.

На честитање су добили сви великодојнојци, већи дио чиновничтва и официра и отмјенији грађани. Послије сјечења колчака, који је са свештеником домао г. Д-р С. Дрљавић, заступник министра просвјете и цркв. дјела, — подигао је прву здравицу министар-предсједник г. Д-р Л. Томановић друштву и у кратком али јасном говору похвално га и пожелио му напредак и истрајност у раду; ову су здравицу сви присутни испратили бурним одобравањем.

Другу је здравицу подигао друштвени предсједник, г. проф. Перо Вучковић Њег. Кр. Височанству Књазу Господару, која је испраћена непрекидним узвицима „Жи-

вио“, а друштво је стијевало „Химну“ која је стојећи саслушана од стране присутних. Одмах иза те здравце г. Вучковић је другу подигао Њег. Вис. Књазу Петру као друштвеном покровитељу, која је такође бурно испраћена, а друштво је отијевало трократно „многајета“. Г. капетан Петар Ломпар од стране официрског кора управно је друштву здравицу, пожелио му, да напредује у оној правци, који је већ предузео, те да тако послужи на углед наше пријестонице а на задовољство и допадане друштвеног покровитеља, нашто се захорило трократно „Живио“. Г. проф. П. Вучковић захвалио је на здравици, којом су за друштво изнесене лијене жеље од стране официра и пожелио пригорској војсци свако добро и срећу. Присутни су и ту здравицу препратили дуготрајним узвиком „живјела“, а друштво је отијевало „многајета“.

Иза тих здравца друштво је у збору отијевало неколике патриотске пјесме, које су попраћене великим аплаузом и похвалом.

На забави, држаној 17. о. м. као и приликом прославе крсног имена, приложили су друштвеној благајни г. г. Војвода Илија Пламенац 10 пер.; г. де Пилгрим-Балтаци и протођакон Ф. Радичевић по 5 пер.; Марко Гвозденовић 4 пер.; Петар Спасић 5 пер.; Благо Маркуш и Видо Милковић по 2 перпера. До тог и на тај дан уписали су се у чланство г. г. за члана утемељача Вуко Кривокапић из Никшића; а за чланове потпомагач г. г. ком. Ђ. Јововић, ком. Никола Пеков Павловић и кап. Ст. Павловић из Никшића; Видо А. Рађеновић из Ст. Бара и Чањек, Андрија Јовановић и Ј. Бартол са Цетиња. Управа најтоплије благодари како г. приложницима, тако и свијем повијем члановима.

Кратке Вијести

Удовице у Индији. Према једној статистици, у Индији има око 26 милиона удовица. То је пошљедња религиозних закона индијанских, који Индијанки не дозвољавају, да се удаје по смрти првог мужа.

Жена професор у Бечу. Олга Левинска, чланица државног позоришта, наименована је за професора бечког универзитета. Она ће предавати лекције о сценама.

Молба Абдул Хамида. Сврнути султан Абдул Хамид до сада је предао неколико молба великом везиру како би га из Солуна наместили у Цариград, пошто му климат у Солуну штоди. Како се држи, да се у овој тежи кризи политичка тенденција, то су му молбе одбачене.

Хонорар Клемансоу. Једна американска издавачка књијарка понудила је бив. француском министру Клемансоу 100.000 марака да напише „Историју француске републике“.

Игра природе. Југозападни дио Русије налази се сада у ванприродном стању. У мјесто зиме тамо се отворило прољеће. Температура је таква, да је дрвеће олистало и процвјетало. По пијацима Кијева и других југозападних руских градова продаје се зелен које само у прољећу има.

Часовници за слијепе. Један петроградски часовничар изработио је са свим особенити часовник, намијењен искључиво слијепим, а сказаљке тако стоје, да их може наипинати, те показују на једној страни часове, а на другој минуте. Један такав часовник кошта 20—30 круна.

Португалски краљ болестан. Из Лисабона јављају, да је португалски краљ тешко оболио. Због тога су му лекари препоручили да одложи састанак са шпанским краљем Алфонсом.

Споменик Момзену у Берлину. Према универзитету у Берлину подигнут је споменик чувеном проналазачу и путнику на сјеверни пол Момзену, који је откривен ових дана.

Народно здравље

Крвна ртењача. Дјетиње су кости још мале и тикве па се савијају. Ако дођу стално у какав неприродан и необичан положај, могу послје тако и остати, па чојека овакавити. Тако врло често искриви дјетиња ртењача да остане цијелог живота полугрив. Нарочито се дјетињи крвни ртењача у недовољним школским клупама. Још чешће се искриви ртењача дјетињи, која се при писању неправилно држе. Има прилика, да се дјетету стадио искриви ртењача и кад се научи, да нехатино и неправилно стоји или при ходу једно раме ипже држи. — Зато вала родитељи и учитељи да и на то пазе, како из дјетиња сједи, стоје, иду, пишу и т. д., да не нареду крива.

Слух код дјана. И привидно сасвим здрава дјеча не чују подједнако на оба уха, или не чују у опште сасвим добро. То може бити учино на својим језицима узјерети се. Нека само иекнула, колешо их добро чује шапат на даљини од 8 метара. Тако је један лекар нашао међу 276 бава.

Њих 40 (или 14.5%) који су чули шапат на 8 м. на оба уха

48	(„ 17.4 „)	„ „	на једно ухо
80	(„ 28.2 „)	„ 8—4	обострано
41	(„ 14.8 „)	„ 4—2	„
24	(„ 9.7 „)	„ 2—1	„
28	(„ 10.1 „)	„ 1—0	„
1	(„ 0.4 „)	„	који није ништаво чуо.

Радице и мртворођенчад. — Бремену жену вала — и пе и плода ради — од тешких послова заставати. Гдје се то пеће и не може ту страда или мајка или дјете, а наречитке тобе. Колико рад брече жене може утипати на плод вене утробе, најбоље показује разлика у мртворођеној дјети радицама појединих врата. Што теши радица, тим више мртворођење дјече код бремених радица. Тако и пр.

На 10.000 брешних.

падничари долази	пројечно 448 мртворођења
фабр радица	„ 459 „
слушница	„ 630 „

Вода у великој ватруштини. — У великој ватруштини и бунилу вала болесника хладити да к себи дође. С тога се такав болесник купа, а ако то пије могућно, онда се болесник бар по цијелом или само по трбуху у хладној или млажој води опере. Добро је заврјети га у мокру и кијелу кошуљу или у кошуљу ватропљену у вишо или равнију. Ако је болеснику било још јако, и ако није млажако, добро ће га расхладити и вода, коју пије. С тога му се ова често даје бап у великим количинама (до 7 литра дневно).

Дјеча и кресте. — Код дјече се јављају често кресте — нарочито по лицу и око браде. За обичао дуга трају. Има дјече, која се креста не могу да опросте. Таквој дјечи препоручују лекари у новије доба везапу а масну храну.

Против црног пришта. — Против црног пришта дају у новије доба љавари и жишину маст (из аутетеке). Њу наш народ и онако често купује и употребљава, па је може и у такву приликама окушати. Маст се завија на пришт као нека прета мелема.

Књижевност

Српска Књижевна Задруга. Осамнаесто коло књига Српске Књижевне Задруге састоји се из ових дјела:

Пјесме Војислава Ј. Илића. Ово је друга књига пјесма Војислављевих У њој су кратке пригодне пјесме и сви његови већи спјевови. Пјесме Војислављево прло добро су изражене и ошлењене од првих наших критичара као одличне, те је сваки даљи говор о њима излишан.

Паци. То је роман Ива Ћипика, у коме се бави животом наших Приморца. Ива Ћипико је познат као добар писац, а нарочито се везако познатијем животом наших Приморца. Његове операције, описивање живота на Приморију и студије Приморца заслужују сваку пажњу, ма да се и свој роману његову са уметничке стране има што замјерити. Описивањем Приморца бавили су се и други наши оубрвани писци, али ни један није тако успио у томе као Ћипико.

Драматски сјиси Ј. Ст. Појовића. До сада су издане две књиге Стерићних драматских сјиса, а ово је трећа. Ко је Стерија то се врло добро зна и зато ће ова трећа књига његових сјиса свакоме добро доћи. Предговор за ову књигу писао је Јован Скерлић.

Милићевићева књига. Један од највреднијих и најплоднијих писаца наших био је Милан Ђ. Милићевић. Писао је увијек популарним стилем, течно, јасно и пристојдечно. Свадм његових редова налазе се у овој књизи, а сем тога уз њих је и животопис и преглед његова рада од др. Тих. Р. Ђорђевића и Јер. Живановића.

Ловачки записи. Име омлањеног руског писца, Ивана Сјергејевича Тур сјења врло добро је познато и код нас. Он је од руских писаца највише преводио код нас, а једна од његових најбољих збирка приповједака је „Ловачки записи“. У овој се књизи налази друга половина ових приповједака, које заслужују сваку пажњу. Превео их је др. Јов. Максимовић.

Нова Италија. Шеста књига овога кола је „Нова Италија“ од П. Орсија, коју је на српски превео Миодраг Ристић. Историја уједињења Италије од значаја је, али је по нас Србе у толико значајна што у њој можемо црпсти корисне поуке за остварење наших националних идеала. У књизи се налазе и ликови људи, заслужних за уједињење Италије, као и двије историјске карте.

Без Књижевне Задруге не би требала да буде ни једна наша кућа, те је зато најтоплије свакоме препоручујемо у толико прије што књиге њене нисесу ра- стурене у нас онако како би то требало.